HÖGSTA DOMSTOLENS
DOM

meddelad i Stockholm den 16 juni 2026

Mål nr
B 4992-25

PARTER

Klagande

M.S.

Ombud och offentlig försvarare: Advokat P.S.

Motpart

Riksåklagaren

Box 5553

114 85 Stockholm

SAKEN

Olovlig körning, grovt brott m.m.

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Hovrätten för Nedre Norrlands dom 2025-05-12 i mål B 429-25

_____

Besöksadress
Riddarhustorget 8

Telefon
08-561 666 00

Öppettider
måndag–fredag
08:45–12:00
13:15–15:00

Postadress
Högsta domstolen
Box 2066
103 12 Stockholm

E-post
hogsta.domstolen@dom.se

Webbplats
www.hogstadomstolen.se

DOMSLUT

Högsta domstolen fastställer hovrättens domslut.

P.S. ska få ersättning av allmänna medel för försvaret av M.S. i Högsta domstolen med, efter rättelse av avrundning, 5 489 kr. Av beloppet avser 4 391 kr 50 öre arbete och 1 097 kr 88 öre mervärdesskatt. Staten ska svara för kostnaden.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

M.S. har yrkat att Högsta domstolen ska sätta ned antalet dagsböter.

Riksåklagaren har motsatt sig att hovrättens dom ändras.

DOMSKÄL

Bakgrund

1. Tingsrätten dömde M.S. för grov olovlig körning, rattfylleri och ringa narkotikabrott till 100 dagsböter om 50 kr. Brotten hade begåtts före en tidigare meddelad dom, enligt vilken M.S. dömts för ringa narkotikabrott till 100 dagsböter.

2. I påföljdsdelen anförde tingsrätten att det samlade straffvärdet för brottsligheten i målet motsvarade höga dagsböter. Med beaktande av den tidigare domen reducerades dock antalet dagsböter till 100 så att det totala antalet dagsböter för de båda domarna uppgick till 200. Enligt tingsrätten fick den sammantagna påföljden – även om det rörde sig om bötesbrottslighet – inte bli strängare än om samtliga brott hade behandlats vid samma rättegång.

Dok.Id 359852

3. Hovrätten har ändrat tingsrättens dom på så sätt att antalet dagsböter har bestämts till 200. Enligt hovrätten har det saknats stöd för att beakta den tidigare bötesdomen. Påföljden har därför bestämts enbart utifrån det samlade straffvärdet för de brott som M.S. nu dömts för.

Frågan i målet

4. Målet gäller frågan om det vid straffmätning avseende bötesbrott som har begåtts före en tidigare meddelad bötesdom finns skäl att beakta den tidigare domen vid påföljdsbestämningen (jfr 34 kap. 2 § brottsbalken).

Något om straffmätning vid flerfaldig brottslighet

5. När någon vid ett tillfälle döms för flera brott ska straffvärdet för den samlade brottsligheten bestämmas inom ramen för den tillämpliga straffskalan (29 kap. 1 § första stycket brottsbalken). Det brukar ske med ledning av den s.k. asperationsprincipen (se t.ex. ”Fildelningsbrotten” NJA 2014 s. 859 p. 10 och ”GPS-puckarna” NJA 2020 s. 703 p. 24).

6. Rätten ska då som huvudregel döma till en gemensam påföljd för brotten (30 kap. 3 § första stycket) med utgångspunkt i en straffskala som anpassats för den samlade brottsligheten (se t.ex. 26 kap. 2 § om fängelse).

7. När det gäller flerfaldig bötesbrottslighet får böter användas som gemensamt straff för flera brott om böter kan följa på vart och ett av brotten. Böter som gemensamt straff döms som huvudregel ut i dagsböter, som till antalet får sättas till högst 200. (Se 25 kap. 5 och 6 §§.)

Ny påföljdsbestämning efter tidigare dom

8. I 34 kap. brottsbalken finns regler om påföljdsbestämning när någon som tidigare dömts till viss påföljd på nytt ska dömas och den nya domen

Dok.Id 359852

avser brott som har begåtts antingen före den tidigare domen (nyupptäckt brott) eller därefter men innan påföljden helt har verkställts eller upphört (nytt brott).

9. När påföljd bestäms för ett nyupptäckt brott ska rätten se till att påföljderna tillsammans inte överstiger vad som skulle ha dömts ut för den samlade brottsligheten. Rätten får då döma till ett lindrigare straff än vad som är föreskrivet för brottet. (Se 34 kap. 2 §.)

10. Sistnämnda bestämmelse ger uttryck för att straffmätningen av ett nyupptäckt brott ska ske med tillämpning av asperationsprincipen på samma sätt som vid flerfaldig brottslighet. Ett straff som döms ut med tillämpning av 34 kap. 2 § blir i allmänhet lindrigare än vad det skulle ha blivit om den bestämmelsen inte hade varit tillämplig. (Se ”GPS-puckarna” p. 27.)

11. Den aktuella bestämmelsen innebär ett undantag från den annars gällande utgångspunkten att påföljden ska bestämmas med beaktande enbart av den brottslighet som prövats i målet. Undantaget har motiverats av rättviseskäl. Vid nyupptäckt brottslighet hade en gemensam straffvärde-bedömning kunnat ske enligt principerna för straffmätning av flerfaldig brottslighet om brotten hade prövats vid samma tillfälle. Eftersom det kan bero på tillfälligheter att all brottslighet inte prövas i ett sammanhang har det ansetts att den tilltalade inte bör hamna i ett sämre läge på grund av att prövningen av ett nyupptäckt brott sker i en senare rättegång. (Se prop. 2015/16:151 s. 55.)

12. För att bestämmelserna i 34 kap. ska vara tillämpliga krävs emellertid att påföljden i den tidigare domen har bestämts till fängelse, villkorlig dom, skyddstillsyn, ungdomsvård, ungdomstjänst,

Dok.Id 359852

ungdomsövervakning eller sluten ungdomsvård (34 kap. 1 § första stycket). En tidigare dom på böter faller alltså utanför tillämpningsområdet (se ”Brevinkastet II” Högsta domstolens dom den 17 mars 2026 i mål B 7821-24 p. 12).

Straffmätning av bötesbrott när brotten begåtts före en tidigare bötesdom

13. Eftersom bestämmelserna i 34 kap. brottsbalken inte är tillämpliga vid en tidigare meddelad dom på böter gäller inte heller regeln i 2 § om att straffmätningen avseende nyupptäckt brottslighet ska ske med hänsyn till den tidigare domen. Det innebär att när det gäller bötesbrott som skulle kunna prövas i samma rättegång, får den tilltalade ett totalt sett strängare straff om böter döms ut vid olika tillfällen jämfört med om alla brotten prövas vid ett tillfälle.

14. De rättviseskäl som ligger bakom regleringen i 34 kap. 2 § (jfr p. 11) gör sig emellertid i princip gällande även vid bötesstraff. Det har därför i olika sammanhang framförts att domstolen bör kunna beakta en tidigare bötesdom vid straffmätning av bötesbrott som hade kunnat behandlas tillsammans med brotten i den tidigare domen. I dessa fall har det ansetts att domstolen bör kunna sätta ned bötesstraffet för den tillkommande brottsligheten så att det samlade straffvärdet inte blir alltför strängt. (Se t.ex. Martin Borgeke och Mikael Forsgren, Att bestämma påföljd för brott, 5 uppl. 2025, s. 699 och 721 och Frida Göranson, Brottsbalken 34 kap. 2 §, avsnitt 2.8 Om det är fråga om bötesbrott, Lexino 2025-06-13, JUNO.)

15. Samtidigt kan konstateras att regleringen i 34 kap. var föremål för omfattande förändringar 2016. I lagstiftningsärendet berördes frågan om

Dok.Id 359852

vilka påföljder som skulle omfattas av kapitlet. Lagstiftaren valde då att även fortsättningsvis lämna bötesdomar utanför regleringen. Detta val gjordes trots att det, såväl i det betänkande som utgjorde beredningsunderlag som av Lagrådet, hade föreslagits att det som kom att bli 34 kap. 2 § skulle omfatta även bötesdomar. (Se prop. 2015/16:151 s. 54, 56 och 88; jfr även prop. 2021/22:279 s. 55 f.)

16. Även om det finns rättviseskäl som talar i andra riktningen innebär lagtextens entydiga utformning och det tydliga ställningstagande som kommer till uttryck i förarbetena att det inte bör komma i fråga att genom en utveckling i rättspraxis åstadkomma en ordning där tidigare bötesdomar beaktas på motsvarande sätt som sker vid en tillämpning av 34 kap. 2 §. En sådan bedömning ligger också i linje med Högsta domstolens tidigare uttalanden om rättsläget (se p. 12).

17. Slutsatsen blir alltså att bötesstraff för brott som begåtts före en tidigare meddelad bötesdom ska bestämmas enbart med utgångspunkt i straffvärdet för det eller de brott som prövats i målet.

18. Som alltid gäller dock att domstolen vid sin slutliga avvägning i påföljdsfrågan har till uppgift att se till att straffet i det enskilda fallet blir rimligt. Det kan därför inte uteslutas att det undantagsvis uppstår en situation där straffet för den bötesbrottslighet som prövas i målet framstår som orimligt strängt.

Bedömningen i detta fall

19. M.S. ska nu dömas för grov olovlig körning, rattfylleri och ringa narkotikabrott.

Dok.Id 359852

20. Brotten har begåtts före en tidigare meddelad dom på dagsböter. Det bötesstraffet ska inte beaktas vid straffmätningen i detta mål.

21. Högsta domstolen gör ingen annan bedömning än hovrätten när det gäller straffvärdet för brottsligheten. Något skäl att frångå antalet dagsböter vid straffmätningen finns inte. Det saknas därmed anledning att ändra det straff som hovrätten har dömt ut.

22. Hovrättens domslut ska alltså fastställas.

_____

I avgörandet har deltagit justitieråden Petter Asp, Malin Bonthron, Stefan Reimer, Margareta Brattström och Erik Lindberg (referent).
Föredragande har varit justitiesekreteraren Fredrik Wågman.

Dok.Id 359852